«РАСЛЫЙМ»
Татарстан Республикасы
Премьер-министры
урынбасары – министр
__________ Р.Т.Борһанов
«___» ________ 2019 нчы ел

**Рус телендә белем бирү мәктәпләренең татар укучылары өчен
2019 нчы елда туган (татар) әдәбияттан дәүләт йомгаклау аттестациясен
уздыру материалларының күрсәтмә варианты**

**Демонстрационный вариант
контрольных измерительных материалов для проведения в 2019 году
ГИА по родной (татарской) литературе для учащихся-татар
школ с русским языком обучения**

разработан федеральным государственным автономным образовательным учреждением
высшего профессионального образования
«КАЗАНСКИЙ (ПРИВОЛЖСКИЙ) ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

подготовлен государственным бюджетным учреждением
«РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ЦЕНТР МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ»

утвержден МИНИСТЕРСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Күрсәтмә вариантка аңлатма

2019 нчы елгы дәүләт йомгаклау аттестациясен уздыру өчен контроль-үлчәү материалларының күрсәтмә варианты 9 нчы сыйныфта имтиханга әзерләнүчеләргә йөз тотып төзелде. Шуны истә тотарга кирәк: әлеге вариант имтиханда тәкъдим ителәчәк биремнәрне тулысынча чагылдырмый. Аның төп максаты – укучыларга сайлап алу имтиханына мөстәкыйль әзерләнергә юнәлеш бирү.

Күрсәтмә вариант укучыларда контроль бәяләү материалларының структурасы, биремнәрнең күләме, формасы, катлаулылык дәрәҗәсе (җиңел, уртача, авыр) турында гомуми күзаллау булдыруны күздә тота. Мөстәкыйль әзерлек барышында укучыларга файдалану өчен биремнәргә җаваплар да тәкъдим ителә. Киңәйтелгән җавапларны бәяләү критерийлары укучыларда һәм гомумән киң җәмәгатьчелектә бу сорауларга куелган таләпләр турында күзаллау булдыра, әзерлек процессында игътибар ителәсе мәсьәләләрне ассызыклый.

Әлеге мәгълүматлар барысы да укучыларга татар әдәбиятыннан сайлап алу имтиханына әзерләнү юлын формалаштырырга, камилләштерергә ярдәм итәр.

Рус телендә белем бирү мәктәпләренең татар укучылары өчен 2019 нчы елда туган (татар) әдәбияттан дәүләт йомгаклау аттестациясе

Биремнәрне башкару өчен күрсәтмә

Татар әдәбиятыннан дәүләт йомгаклау аттестациясе эше 2 бүлектән гыйбарәт.

Беренче бүлек тәкъдим ителгән әдәби текстларга эчтәлек һәм форма ягыннан бәя бирүне күздә тота. Текстларны башта игътибар белән уку, бары шуннан соң гына әсәргә яки тәкъдим ителгән өзеккә карата куелган сорауларга җавап бирә башлау мөһим. Беренче бүлектә ике вариант тәкъдим ителә. Укучы үз теләге белән шуларның БЕРСЕН генә сайлап алып эшләргә тиеш. Эпик яки драма әсәренә анализны эченә алган беренче вариантта киңәйтелгән җавап таләп иткән 3 сорау тәкъдим ителә.

Лирик әсәргә анализны эченә алган икенче вариантта киңәйтелгән җавап таләп иткән 3 сорау бирелә.

Беренче бүлектәге беренче һәм икенче вариантлардагы 1.1.1., 1.1.2. һәм 1.2.1., 1.2.2. биремнәренә җавап язганда темадан читкә китмичә, җавапны артык киңәйтмичә, 3-5 җөмлә күләмендә формалаштыру мөһим. Әмма бу сан якынча, шартлы, җавапны тикшерү барышында аның эчтәлегенә игътибар ителә. Өченче бирем исә (1.1.3. һәм 1.2.3.) чагыштырма планда җавап язуны таләп итә һәм аны 5-8 җөмлә күләмендә формалаштыру сорала.

Өченче бүлек дүрт сочинение темасын үз эченә ала. Алар аерым әсәрләргә мөнәсәбәтле кечкенә күләмле сочинение язуны күздә тота. Җавап бирү барышында шуның БЕРСЕНӘ генә сочинение форматында 150 сүздән дә ким булмаган сочинение язу сорала, 100 сүздән дә ким булган язмалар 0 балл белән бәяләнә.

Биремнәрне башкару өчен 210 минут вакыт каралган. Эшнең беренче бүлеген башкару өчен – 2 сәгать, өченче бүлекне үтәүгә калган вакыт күздә тотыла.

Уңышлар телибез!

1 БҮЛЕК

1 бүлектәге ике вариантта тәкъдим ителгән өзекләрне укыгыз һәм шул вариантларның берсендә каралган биремнәргә генә җаваплар языгыз.

1 ВАРИАНТ

Тәкъдим ителгән өзекне укыгыз һәм 1.1.1. – 1.1.3. биремнәренә җавап бирегез.

Йомшак кына җәйге җил исә... Дала йөгерә. Ефәк чукларын еш-еш кына селкеп, акрын гына кыштырдап, бик тырышып һәм бик кабаланып йөгерә кебек алар... Колын булып уйнаклап, шул кылганнар артыннан чабасы да чабасы килә. Дала буш, дала киң, җир җылыкай, шаян җилкәй биттән сөя... Рәхәт, һәй, рәхәт тә соң!.. Һәм ямансу. Нигәдер бик ямансу да шул! Шагыйрь әйтмешли, йөгереп уйныйсы, ятып елыйсы килә бу тын, буш, моңсу башкорт даласында!

Әнә көмешләнеп дулкынланган кылганнар арасында ак яулык бөркәнгән, алъяпкыч бәйләгән, күлмәген ыштан бөрмәсенә кыстырган кечкенә буйлы арык кына бер әби кизәк җыеп йөри. Бу авыл кырындагы чирәмлектә хәзер кизәк аз табыла, колхоз терлекләре монда йөрмиләр. Далада утын дигән нәрсә бик кадерле булгач, ялгыз әби, ике-өч көндә бер чыгып, иске чиләге тулар-тулмас шул «беленнәр»не җыеп кайта. Борыннан килгән бер гадәт.

Тик соңгы вакытта әбинең хәле бик үк әйбәт түгел әле. Картлыгы җиткәнгәме, берәр чир зәхмәтеме шунда, ләкин гел менә бөтен тәне авыраеп, кул-аяклары сызлап, йөрәгенең хәле китеп тора. Ара-тирә өшетеп тә җибәрә яки тиктомалга яндыра да башлый. Менә бүген дә гел туңып тора, аякларын көчкә генә сөйрәп йөри... «Булмас, ахрысы, кайтырга кирәк», – ди ул, үз-үзенә иренеп кенә һәм авылга таба борыла.

Бәбкә үләне түшәлгән киң урамга килеп чыккан чакта гына аңа Миңлебай карт очрый. Торна шикелле нечкә озын аяклы, какланып беткән бу чандыр бабайны авылның иң карт кешесе диләр. Туксанның өстендә үк түгел микән?

Миңлебай картның дөньяда да, колхозда да хәзер бер эше дә юк. Аның хәзер бер генә эше бар – ул ялан таптарга ярата. Бу күз җитмәс Юлкотлы яланының бөтен ягын, андагы түбәләрнең, үзәннәрнең, чокырларның бөтенесен исемнәре белән белә. Хәзер инде ул исемнәрнең күбесе онытылып бара. Хәзер, мәсәлән, Каракош басуы яки Атчабар кыры дип түгел, ә фәләненче бригаданың да төгәненче бригаданың участогы дип кенә йөртәләр.

Карт әллә никадәр җир әйләнеп, күп вакытта авылның икенче очыннан кайтып керә. Юлында очраган кешегә үзе башлап дәшми.

Менә бүген дә карчык, йөзгә-йөз очрашкач, дәшмичә китүне килештермичә, үзе башлап аңа:

– Нихәл, арумы, Миңлебай агай? – диде.

– Каян кайтып киләсең болай? – диде карт.

– Менә кизәк җыярга чыккан идем.

– Ә, ярый, ярый... Казан астында утның өзелмәве яхшы. Йә, үзең ару гынамы соң?

– Шөкер иде әле, тик менә бу көннәрдә генә әллә нишләп хәлем китеп тора, – диде карчык һәм тирләгән битен яулык очы белән сөртеп алды.

– Үтәр, Алла боерса, үтәр, бик күпне үткәрдек, – диде карт. – Ярый, кортка, юлыңда бул! Һәм карт озын аякларын сыга биреп китеп барды.

Акъәби, үзенең җилкапкасына җиткәч, туры читән алачыкка узды. Бу эчтән балчык белән сылаштырылган җир идәнле алачыкта аның барлы-юклы савыт-сабасы да тора, шунда аш-суы да пешә иде. Җирдән аз гына күтәртеп салынган, калай морҗалы туры гына кыектан чыгарылган учагы алдына карчык кизәкләрен бушатты. Казанына өч-дүрт чүмеч су салды да учагына күп кенә итеп чыбык-чабык сындырып тыкты, ут төртеп җибәрде.

Ә.Еники «Әйтелмәгән васыять»

1.1.1. һәм 1.1.2. биремнәрен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 3-5 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.1.1. Тәкъдим ителгән өзектә мондый юллар бар: *«Казан астында утның өзелмәве яхшы».* Миңлебай картның бу сүзләре аша укучыга нинди фикер җиткерелә? Әсәр сюжетына бәйләп җавап бирегез.

1.1.2. Әлеге өзектә Акъәби холкындагы нинди сыйфатлар ачыла?

1.1.3. биремен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 5-8 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Ике әсәрне чагыштырып, җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.1.3. Ә.Еникинең «Әйтелмәгән васыять» хикәясендә һәм М.Әмирнең «Агыйдел» повестенда табигать күренешләрен – пейзаж бирелешен чагыштырып карагыз. Алар нинди функция башкарып килә, нинди охшаш һәм аермалы яклары бар?

...Һичкем кыңгырау шалтыратмады, өстемә ябынган чикмәнне һичкем килеп тартмады, фәкать куксел урман белән капланган көчле таулар артыннан көлеп күтәрелгән иртәнге кояш нурларының йомшак кына итеп битемнән сыйпавы җитте – уяндым...

Без йоклаган арба төбендәге кичә генә чабып кайтарылган печән исе дә мине исертә. Хәтта хуш исле чәчәкләр арасына кысылган әрем исе дә кыйммәтле хушбуйлар исеннән тәмлерәк булып тоела. Әллә ничә төрле яшел белән бизәлеп, иртәнге кояш яктысында күзләрне иркәләрлек булып күренгән урманлы таулар гына түгел, хәтта читән буйларына сырышып үскән алабуталар да, кычытканнар да Шишкин пейзажларыннан матуррак булып күренәләр.

“Әйе, дөнья матур, чиксез матур!..” – шулай дип, үз алдыма кычкырып җибәрә яздым. Күңелле минутны якын иптәшем белән уртаклашасым килде. Ә иптәшем уянмаган әле.

Аның өстендә дә, минеке кебек үк, җиңсез челтәр күлмәк, арзанлы материядән тегелгән кара чалбар. Таза мускуллы ялангач беләкләре ике якка ташланган, тыгыз күкрәк итләре белән ныгытылган авыр гәүдәсе чи печәнгә чумган. Куе яшел печән белән кушылып киткән кара бөдрәләре астыннан ап-ак, шома булып күренгән киң маңгае аны әкиятләрдә сөйләнә торган гүзәлләргә охшата. Тырышып төзәтелгән төсле тигез булып сызылган коңгырт кара кашлар, көлеп чыккан кояш нурлары кебек, түбәнгә табан атылган озын керфекләр, “каш-күз, маңгай тирәсендәге бөтенлеккә зыян китерә күрмәсен” дип, саклык белән генә эшләгән төсле кечкенәрәк авыз-борын аны тагын да матуррак итеп күрсәтәләр. Чынлап та, аның йөзендә ниндидер нур балкый төсле күренә иде ул минутта. Мин аның матурлыгына, җанлылыгына, ягымлылыгына сокланып, шактый вакыт сүзсез генә карап тордым. Мин аны ятатам. Техникумда укый башлаганыма менә быел – 1927 елның көзендә – ике ел тула. Шул ике ел эчендә без, аның белән икебез, бер кеше төсле яшәдек. “Ишәй белән Кушай” дип бездән көләләр, берәр җирдә ялгызыбызны гына очратсалар: “Кушаең кайда?” дип сорамыйча булдыра алмыйлар иде. Чыннан да, безне ялгыз очрату кыен булгандыр. Бер-беребездән аерылып, бер генә сәгать тору да безнең өчен ямансу-күңелсез иде шул. Шуңа күрә дә җәйге ял чорында өч ай буенча аерылышып тору беребезнең дә башына сыя алмады. Бергәләшеп, Агыйдел буена – минем туган авылыма кайттык.

Кайткан вакытта, олаучыбызның бездән башка да егерме биш потлап йөге булганга күрә, чемоданнарыбыз гына утырып кайттылар. Үзебезгә йөз километрдан артыкка сузылган юлның күбрәк өлешен җәяүләп үтәргә туры килде. Ямьле җәйге юл буенча җәяүләү җиңелчә киенгән яшьләр өчен авыр булмаса да, авылга кайтып җитү белән, буыннарыбызда арыганлык сизелде. Агыйдел буенда утырган авылның матурлыгы, авыл өстенә ишелә язып күтәрелгән күксел түбәле тауларның мәһабәтлеге белән дә кызыксынмадык, фәкать каймаклы чәй эчү белән генә канәгатьләнеп, кояш батар-батмастан йокларга яттык.

М.Әмир «Агыйдел»

2 ВАРИАНТ

Ишеттем мин кичә: берәү җырлый
Чын безнеңчә матур, милли көй;
Башка килә уйлар төрле-төрле,-
Әллә нинди зарлы, моңлы көй.

Өзелеп-өзелеп кенә әйтеп бирә
Татар күңле ниләр сизгәнен;
Мискин булып торган өч йөз елда
Тәкъдир безне ничек изгәнен.

Күпме михнәт чиккән безнең халык,
Күпме күз яшьләре түгелгән:
Милли хисләр белән ялкынланып,
Сызлып-сызлып чыга күңленнән.

Хәйран булып җырны тыңлап тордым,
Ташлап түбән дөнья уйларын;
Күз алдымда күргән төсле булдым
Болгар һәм Агыйдел буйларын.

Түзалмадым, бардым җырлаучыга,
Дидем: «Кардәш, бу нинди көй?"
Җавабында милләттәшем миңа:
«Бу көй була, диде, Әллүки!"

Г.Тукай «Милли моңнар»

1.2.1. һәм 1.2.2. биремнәрен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 3-5 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.2.1. Әлеге шигыре белән Г.Тукай нинди фикерләр җиткерә дип уйлыйсыз?

1.2.2. Шигырьдә кулланылган нинди тел-сурәтләү чараларын билгели аласыз?

1.2.3. биремен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 5-8 җөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Ике әсәрне чагыштырып, җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.2.3. Г.Тукайның «Милли моңнар» һәм Х.Туфанның «Туган тел турында җыр» шигырьләрендә лирик геройның кичерешләрен чагыштырып карагыз. Аларның нинди охшаш һәм аермалы яклары бар?

И телем, сансыз гасырны
Исән-сау кичкән телем!
Сыкраулар теле түгел син,
Күкрәүләр теле бүген.

И безнең батыр телебез,
И безнең гәүһәр мирас!
Күпләрне күргән башыңны
Инде син күтәр бераз.
(*Х.Туфан "Туган тел турында җыр"*)

2 БҮЛЕК

2 бүлек биремнәренә сочинение язу барышында тәкъдим ителгән темаларның (2.1. – 2.4.) бары БЕРСЕН генә сайлап алыгыз. Җаваплар бланкында үзегез сайлаган теманың номерын күрсәтегез. Үзегез сайлаган темага, әдәби материалга таянып, 150 сүз күләмендә киңәйтелгән җавап языгыз. Куелган проблемаларны, автор позициясен үзегез аңлаганча ачыклап, тулы җавап бирүегез сорала. Әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дәлилләгез. Иншаның төзелешен уйлагыз, эзлеклелекне саклагыз, анализ барышында теоретик төшенчәләргә таяныгыз. Сочинениенең күләме 100 сүздән дә ким булмаска тиеш, шуннан ким булган очракта инша 0 балл белән бәяләнә.

2.1. Ш.Камалның «Буранда» хикәясендә күтәрелгән проблемалар.

2.2. Г.Камалның «Беренче театр» комедиясендә Хәмзә бай образы.

2.3. И.Юзеевның «Гашыйклар тавы» әсәрендә саф мәхәббәт турында уйланулар.

2.4. Г.Кутуйның «Сагыну» нәсерендә туган илне сагыну темасы.

КИҢӘЙТЕЛГӘН ҖАВАПЛАРНЫ ТАЛӘП ИТҮЧЕ БИРЕМНӘРНЕҢ ҮТӘЛЕШЕН ТИКШЕРҮ ҺӘМ БӘЯЛӘҮ КРИТЕРИЙЛАРЫ

1.1.1, 1.1.2. һәм 1.2.1., 1.2.2. биремнәрен (3-5 җөмлә күләмендә) бәяләү

3-5 җөмлә күләмендәге киңәйтелгән җавапны таләп итә торган бирем. Җавапка билгеләнгән күләм шартлы, ул сорауның катлаулылыгына һәм эчтәлегенә бәйле. Укучы сорауга эчтәлеге ягыннан тулы җавап язарга, әмма үз җавабын мөмкин булган кадәр кыска формалаштырырга тиеш.

Критерий	Балл
1. Фикер тирәнлеге һәм җавапның дәлилләнгән булуы	
а) имтихан тапшыручы укучы биремнең үзенчәлегенә төшенгән: сорауны аңлап җавап биргән, автор позициясен ачкан, үз фикерен дәлилләгән, фактик хаталар юк	**2**
б) имтихан тапшыручы укучы сорауга җавап бирә, ләкин җавабын нигезләп бетерә алмый / яки җавабын әсәрнең кыскача эчтәлеген сөйләү белән генә чикли, җавап хаталы һәм төгәл түгел / яки җавапта бер-ике фактик хата күзәтелә	**1**
в) укучы сорауга бөтенләй җавап бирмәгән / яки эчтәлеге ягыннан сорауга туры килми торган җавапны язган / яки 3 һәм аннан да күбрәк фактик хата ясалган	**0**
2. Җавапның сөйләм нормаларына туры килүе	
а) Җавапта бер генә сөйләм хатасы бар	**1**
б) җавапта сөйләм хаталары бердән артык	**0**
Иң югары балл	**3**

Чагыштырма пландагы 1.1.3. һәм 1.2.3. биремнәрен бәяләү

5-8 җөмлә күләмендәге киңәйтелгән җавапны таләп итә торган бирем. Җавапка билгеләнгән күләм шартлы, ул сорауның катлаулылыгына һәм эчтәлегенә бәйле. Укучы сорауга эчтәлеге ягыннан тулы җавап язарга, әмма үз җавабын мөмкин булган кадәр кыска формалаштырырга тиеш.

Критерий	
1. Җавапның төгәллеге, тирәнлеге, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) укучы сорауны аңлап, төгәл җавап бирә, авторлар позициясенә нигезләнеп, үз фикерен җиткерә ала, соралган төп үзенчәлекләрне билгели, мисаллар ярдәмендә ныгыта, анализлау сәләтен күрсәтә, җавабын дәлилли, фактик хаталары юк	**2**
б) укучы сорауны тулаем аңлап та, җавап бирү барышында гомуми җөмләләр белән чикләнә, мисаллар белән ныгытып, төгәл җавап бирми / сорауга җавап өстән-өстән генә, бик гади аңлатыла, әдәби-теоретик төшенчәләр ярдәмендә ныгытылмый / яки 1-2 фактик хата күзәтелә	**1**
в) укучы сорауга бөтенләй җавап бирми / яки эчтәлеге ягыннан	

сорауга туры килми торган җавапны яза / яки 4 тән артык фактик хата күзәтелә	0
2. Җавапның, әдәби текстларны чагыштырып, нигезле, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) җавап чагыштырма планда язылa, мисаллар ярдәмендә ныгытыла, соралган әсәрләр (әсәрләр) җитәрлек күләмдә файдаланыла (өзекләр китерелә, кыскача эчтәлек сөйләнә, текстның микротемаларына мөрәҗәгать ителә, әсәрләргә сылтамалар бирелә h.б.)	2
б) җавап бирү барышында әсәрләрне чагыштыру җитәрлек күләмдә түгел, мисаллар файдаланып та, җавапны дәлилли алмый, мисаллар нигезле түгел / яки текстның бу җавапны дәлилли торган өлешләре файдаланылмый	1
в) җавап бирү барышында әсәрләр чагыштырылмый / яки кирәкле аспектта чагыштырылмый	0
3. Җавапның әдәби сөйләм нормаларына туры килүе	**Балл**
а) 2-3 сөйләм хатасы күзәтелә	1
б) сөйләм хаталары 3тән артык	0
Иң югары балл	5

Сочинение биремен бәяләү

2 нче бүлекнең бирем җаваплары иң мөһимнәрдән санала, шулар арасында иң әһәмиятлесе булып беренчесе – эчтәлек ягы санала. Тикшерү барышында җавапның эчтәлеге 0 балл белән бәяләнгән очракта бирем эшләнмәгән булып санала һәм **алга таба тикшерелми**. Калган бәяләү аспектлары буенча 2нче биремнәрнең җавапларын тикшерү бланкына 0 балл куела.

Җавапны бәяләгәндә, язылган иншаның күләме исәпкә алына. Имтихан бирүчеләргә 150 сүздән ким булмаган күләмдәге текстны язу тәкъдим ителә. Әгәр инша тексты 100 сүздән ким булса, мондый эш үтәлмәгән дип санала һәм “0” балл белән бәяләнә.

Критерий	
1. Җавапның төгәллеге, тирәнлеге, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) укучы сорауны аңлап, төгәл җавап бирә, автор позициясенә нигезләнеп, үз фикерен җиткерә ала, соралган төп үзенчәлекләрне билгели, мисаллар ярдәмендә ныгыта, анализлау сәләтен күрсәтә, җавабын дәлилли, фактик хаталары юк	3
б) укучы сорауны тулаем аңлап та, җавап бирү барышында гомуми җөмләләр белән чикләнә, мисаллар белән ныгытып, төгәл җавап бирми / яки 1-2 фактик хата күзәтелә	2
в) сорауга җавап өстән-өстән генә, бик гади аңлатыла, әдәби-теоретик төшенчәләр ярдәмендә ныгытылмый / яки 3-4 фактик хата күзәтелә	1

г) укучы сорауга бөтенләй җавап бирми / яки эчтәлеге ягыннан сорауга туры килми торган җавапны яза / яки 4 тән артык фактик хата күзәтелә	**0**
2. Әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлау, алар белән эшләү дәрәҗәсе	**Балл**
а) әсәрне анализлау яки чорга характеристика бирү барышында әдәби-теоретик төшенчәләр аңлап, урынлы кулланыла, җавап теоретик яктан югары дәрәҗәдә язылган	**2**
б) имтихан тапшыручы әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлый, әмма әдәби материалга анализда аларны куллану барышында 1 төгәлсезлек күзәтелә	**1**
в) укучы әдәби-теоретик төшенчәләрне дөрес кулланмый яки әдәби-теоретик төшенчәләрдән мәгълүматлы түгел, әдәби материалга анализда аларны куллану барышында 1 дән артык хата ясый	**0**
3. Җавапның, әдәби текстларны кулланып, нигезле, дәлилләнгән булуы	**Балл**
а) җавап мисаллар ярдәмендә ныгытыла, соралган әсәр (әсәрләр) җитәрлек күләмдә файдаланыла (өзекләр китерелә, кыскача эчтәлек сөйләнә, текстның микротемаларына мөрәҗәгать ителә, әсәрләргә сылтамалар бирелә һ.б.)	**2**
б) җавапта әсәрнең (әсәрләрнең) турыдан-туры эчтәлеге генә урын ала / яки текстның бу җавапны дәлилли торган өлешләре файдаланылмый	**1**
в) җавап бирү барышында әсәр (әсәрләр) бөтенләй файдаланылмый, нигезләнми	**0**
4. Җавапның эзлеклелеге, фикерне җиткерү мөмкинлеге	**Балл**
а) җавап логик яктан эзлекле языла, фикерләр үзара бәйләнештә бирелә, төгәл җиткерелә	**2**
б) җавапның мәгънәви өлешләре үзара логик яктан эзлекле языла, әмма аерым кабатлаулар, төгәлсезлекләр күзәтелә / җавап эзлекле булып та, фикер еш кабатлана, төп темадан читкә киткән урыннар күзәтелә	**1**
в) җавап логик яктан эзлекле язылмаган, эзлеклелек тупас бозылган, җавапта гомуми мантыйк күренми	**0**
5. Җавапның әдәби сөйләм нормаларына туры килүе	**Балл**
а) сөйләм хаталары юк яки 1 сөйләм хатасы ясалган	**3**
б) 2-3 сөйләм хатасы күзәтелә	**2**
в) 4 сөйләм хатасы ясалган	**1**
г) сөйләм хаталары бик күп (5 яки аннан да артык) булып, фикерне аңлауда кыенлыклар тудыра	**0**
Иң югары балл	*12*